

HUOMAUTUKSIA

- ¹ *Yleisvenäläisen Toimeenpanevan Keskuskomitean, Moskovan Neuvoston sekä Moskovan ammattiyhdistysten tehdaskomiteoiden ja ammattiliittojärjestöjen yhteinen istunto* heinäkuun 29 pnä 1918 oli kutsuttu koolle Neuvostotasavallan vaikean aseman vuoksi sen jouduttua ulkomaiden sotilaallisen intervention ja valkokaartilaiskapiinoiden tuloksena eristetyksi tärkeimmistä elintarvike-, raaka-aine- ja polttoainealueistaan. Yhteisessä istunnossa hyväksyttiin Leninin alustuksen johdosta yksimielisesti kommunistiryhmän esittämä päätöslauselma.— 1.
- ² Tarkoitetaan tshekkoslovakialaisen armeijakunnan vastavallankumouksellista kapinaa, jonka Ententen imperialistit nostattivat menševikkien ja eserrien osallistuessa siihen aktiivisesti. Tshekkoslovakialainen armeijakunta oli muodostettu *Venäjällä Itävalta-Unkarin armeijaan kuuluneista sotavangeista jo ennen Lokakuun Suurta sosialistista vallankumousta. Neuvostovallan pystyttämisen jälkeen Ententen imperialistit ja Venäjän vastavallankumoukselliset ainekset käyttivät armeijakunnan vastavallankumouksellista upseeristoa hyväkseen taistelussa Neuvostotasavaltaa vastaan. Kapina alkoi toukokuussa 1918 Uralilla ja Siperiassa. Tshekkoslovakialaisen armeijakunnan avulla vastavallankumouksellisten onnistui vallata Ural, Volganvarren alueet, Siperia ja Kaukoitä.
- Lokakuussa 1918 Punainen Armeija vapautti Volganvarren alueet. Tshekkoslovakialaisen armeijakunnan kapina likvidoitiin lopullisesti vuoden 1919 lopulla Koltshakin kukistamisen yhteydessä.— 1.
- ³ Lenin tarkoittaa artikkelia „Ranskalaiset miljoonat”, joka julkaistiin kesäkuun 28 pnä 1918 tshekkoslovakialaisen kommunistisen ryhmän pää-äänenkannattajassa „Prukopnik Svobody” („Vapauden Lippu”) lehdessä. Sanottu lehti ilmestyi Moskovassa vuosina 1918—1919. Artikkelin julkaistiin samana päivänä myös „Pravdassa” ja osia siitä „Izvestija VTsIK” lehdessä.— 2.
- ⁴ Lenin tarkoittaa tässä vastavallankumouksellista kapinaa, jonka „vasemmistolaiset” eserrät panivat toimeen Moskovassa heinäkuun 6 pnä 1918 Neuvostojen V yleisvenäläisen edustajakokouksen istuntojen aikana. Kapina tukahdutettiin vuorokauden kuluessa.— 4.

⁵ *Dashnaksutjun* (dashnakit) — armenialainen porvarillis-nationalistinen järjestö, syntyi XIX vuosisadan 90-luvun alussa, puolusti armenialaisen porvariston etuja; lietsoen kansojen välille kansallisuusvihaa se harjoitti Armenian kansallisen eristämisen politiikkaa ja pyrki vieroittamaan armenialaista kansaa Venäjän yleisestä vallankumousliikkeestä.

Vuosina 1918—1920 dashnakit olivat Armenian porvarillis-nationalistisen hallituksen johdossa ja tekivät Armeniasta englantilais-ranskalaisten interventtien ja Venäjän valkokaartilaisien tukikohdan niiden taistelussa Neuvostovaltaa vastaan.

Dashnakkihallitus kukistettiin marraskuussa 1920 Armenian työ-tätekevien noustua Punaisen Armeijan tukemina aseelliseen kapinaan.— 4.

⁶ Bakun Neuvoston istunnossa heinäkuun 25 p:nä 1918 dashnakkii-, eserrä- ja menshevikkikavaltajien onnistui viedä läpi petollinen päätös englantilaisten imperialistien kutumisesta avuksi sillä tekosyyllä, että Bakua oli puolustettava hyökkääviltä turkkilaisilta joukoilta. Kaikkea vastavallankumouksellista myyräntyötä Bakussa, kaupungin elintarvikevarustelun tyrehdyttämistä, vastavallankumouksellista agitaatiotyötä armeijassa ja laivastossa johti Englannin konsuli Mac-Donnell.

Yleisvenäläisen Toimeenpanevan Keskuskomitean ja Kansankomissaarien Neuvoston nimissä V. I. Lenin, J. V. Stalin ja J. M. Sverdlov esittivät Bakun Kansankomissaarien Neuvoston puheenjohtajalle S. G. Shaumjanille lähettämässään sähköisessä ehdottoman vaatimuksen, että Bakun Neuvoston oli varauksettomasti harjoitettava riippumatonta ulkopolitiikkaa ja taisteltava päättäväisesti ulkomaisten pääoman asiamiehiä vastaan. Bakun Neuvoston istunnossa heinäkuun 25 p:nä bolshevikkiryhmä esitti päätösehdotuksen, jossa vaati ryhtymään heti toimenpiteisiin Bakun puolustamiseksi omin voimin. Jäätyään vähemmistöksi Bakun Neuvoston bolshevikkijäsenet luopuivat valtuuksistaan, minkä jälkeen valta siirtyi tosiasiallisesti vastavallankumoukselliselle hallitukselle, joka otti itselleen nimen „Kaspian laivaston Keskuskomitean Diktatuuri”. Englantilaiset maahantunkeutajat murhasivat petomaisesti Bakun Neuvoston bolshevikkijäsenet — 26 Bakun komissaaria — menshevikkien ja eserrien osallistuessa välittömästi tekoon.— 6.

⁷ Tässä viitataan Jaroslavl'n kaupungissa heinäkuun 6 p:nä 1918 alkaneeseen valkokaartilaiskapinaan. Sen oli järjestänyt oikeisto-eserrän B. Savinkovin johtama vastavallankumouksellinen „Isänmaan ja vapauden puolustusliitto”. Jaroslavl'n kapinan, kuten muidenkin Neuvosto-Venäjällä siihen aikaan puhjenneiden kapinoiden valmistelu oli englantilais-ranskalaisten imperialistien työtä, johon menshevikit ja eserrät osallistuivat aktiivisesti. Punaisen Armeijan joukko-osastot kukistivat kapinan heinäkuun 21 p:nä 1918.— 10.

⁸ Tarkoitetaan Yleisvenäläisen Toimeenpanevan Keskuskomitean kesäkuun 11 p:nä 1918 vahvistamaa dekreettiä „Maaseutuköyhälistön järjestämisestä ja varustamisesta”.— 11.

⁹ *Brestin rauha* — rauhansopimus, joka solmittiin Brest-Litovskissa maaliskuun 3 p:nä 1918 toisaalta Neuvosto-Venäjän ja toisaalta Saksan, Itävalta-Unkarin, Turkin ja Bulgarian välillä Venäjälle tavattoman raskailla ehdoilla. Solmimalla Brestin rauhansopimuksen Neuvostomaa sai kipeästi kaipaamansa hengähdystauon, mahdollisuuden irrottautua joksikin aikaa sodasta ja koota voimia murskatakseen Venäjän vastavallankumouksen ja englantilais-ranskalais-amerikkalais-japanilaisten maahantunkeutujain yhdistetyt voimat, jotka hyökkäsivät pian Neuvosto-Venäjän kimppuun.

Saksan vallankumouksen jälkeen (marraskuu 1918) Brestin rauhansopimus julistettiin mitättömäksi. — 13.

¹⁰ Koko suurteollisuus kansallistettiin Kansankomissaarien Neuvoston kesäkuun 28 p:nä 1918 antaman dekreetin nojalla. — 13.

¹¹ „*Mustiksi sotnioiksi*” sanottiin monarkistisia hulinoitsijajoukkioita, joita tsaarin-Venäjän poliisilaitos järjesti vallankumousliikkeen tukahduttamiseksi. Mustat sotniat suorittivat vallankumousmiesten murhia, hyökkäilivät edistyksellisen sivistyneistön kimppuun, panivat toimeen juutalaisprogrameja. — 13.

¹² *Kuvernementtineuvostojen puheenjohtajain kokous* pidettiin heinäkuun 30 p:nä elokuun 1 päivään 1918 Moskovassa. Kokouksessa oli läsnä 122 osanottajaa. Lenin puhui heinäkuun 30 päivän iltatunnonssa esittäen tervehdyksen Kansankomissaarien Neuvoston puolesta. Kokous teki päätöksiä neuvostorakennustyön kysymyksistä ja kehotti kaikkia työläisiä ja talonpoikia astumaan aseisiin puolustaakseen sosialistista isänmaata. — 19.

¹³ *Venäjän Sosialistisen Federatiivisen Neuvostotasavallan Perustuslaki* hyväksyttiin Neuvostojen V yleisvenäläisessä edustajakokouksessa heinäkuun 10 p:nä 1918 ja julkaistiin heinäkuun 19 p:nä 1918 julkaisemishetkestä voimaan astuvana Perustuslakina.

Perustuslain luonnoksen laati valiokunta, jonka Yleisvenäläinen Toimeenpaneva Keskuskomitea oli muodostanut huhtikuun 1 p:nä 1918. Valiokunnan työn perustaksi oli otettu Leninin kirjoittama „Työtätekevän ja riistetyn kansan oikeuksien julistus” ja Neuvostojen III yleisvenäläisen edustajakokouksen päätöslauselma „Venäjän Tasavallan liittoelimestä”, jonka tämä edustajakokous hyväksyi J. V. Stalinin alustuksen johdosta tammikuussa 1918.

Yleisvenäläisen TpKK:n valiokunnan laatima perustuslakiluonnos oli heinäkuun 3 p:nä 1918 käsiteltävänä Leninin puheenjohtolla toimineessa VKP(b):n Keskuskomitean valiokunnassa, minkä jälkeen se esitettiin Neuvostojen V yleisvenäläisen edustajakokouksen vahvistettavaksi. — 20.

¹⁴ Puheensa Varsovan vallankumouksellisen rykmentin joukkokokouksessa perjantai-iltana elokuun 2 p:nä 1918 Lenin piti Zamoskvo-retshjen piirissä entisen Kauppakorkeakoulun huoneistossa (nyk. Plehanovin nimeä kantava Moskovan kansantaloudellinen korkeakoulu). — 22.

- ¹⁵ Vuonna 1918 VKP(b):n Moskovan komitea järjesti joka viikko perjantaisin suuria kansankokouksia Moskovan kaikissa kaupunginosissa. Lenin esiintyi puhujana monissa kansankokouksissa. Elokuun 2 pnä 1918 kansankokouksissa pidettyjen puheiden aiheena oli „Neuvostotasavaltaa uhkaa vaara”. Lenin puhui tuona päivänä Butyrkin piirissä Zykovskaja-kadun (nyk. Krasnoarmeiskaja) n:ossa 3/5.— 25.
- ¹⁶ Nämä teesit muodostivat perustan niille elintarvikekysymystä koskeville dekreeteille, jotka käsiteltiin ja hyväksyttiin kansankomissaarien Neuvoston istunnoissa elokuun 3, 4, 5 ja 6 pnä 1918. Lenin teki dekreettiluonnoksiin korjauksia ja lisäyksiä.— 29.
- ¹⁷ Leninin kirjoittama päätösehdotus opiskelijain vastaanotosta VSFNT:n korkeakouluihin hyväksyttiin Kansankomissaarien Neuvostossa elokuun 2 pnä 1918.— 32.
- ¹⁸ Tarkoitetaan „*Sovetskaja Gazetaa*” („Neuvostolehteä”) — Orelin kuvernementin Jeletsin ujestin toimeenpanevan komitean äänenkannattajaa. Se ilmestyi toukokuun 16 pstä 1918 maaliskuun 2 päivään 1919.— 33.
- ¹⁹ *Laki maan sosialisoinnista* hyväksyttiin tammikuun 18 (31) pnä 1918 Neuvostojen III yleisvenäläisessä edustajakokouksessa (se oli koolla 10.—18. (23.—31.) tammikuuta 1918) ja julkaistiin helmikuun 19 pnä 1918. Leninin arviointia laista ks. tässä osassa, ss. 297—299.— 34.
- ²⁰ Leninin esiintyminen kansankokouksessa Moskovan Sokolnikin piirissä tapahtui perjantai-iltana elokuun 9 pnä 1918 Sokolnikin kentällä. Sen päivän kansankokouksissa pidettyjen puheiden aiheena oli „Viides vuosi yleismaailmallista teurastusta”.— 36.
- ²¹ Lenin tarkoittaa tshekkoslovakialaisen armeijakunnan vastavallankumouksellisten joukkojen miehittämiä kaupunkeja ja seutuja, joille muodostettiin valkokaartilaishallituksia menshevikkien ja eserrien osallistuessa niihin. Sanotut hallitukset panivat toimeen petomaisia työtätekevien vainoja.— 40.
- ²² Lenin tarkoittaa Kansankomissaarien Neuvoston elokuun 6 pnä 1918 tekemää päätöstä sen vuoden sadosta kootun viljan kiinteiden hankintahintojen korottamisesta kolminkertaisiksi.— 41.
- ²³ Kyseisen luonnoksen pohjalla laadittu sähkö lähetettiin V. I. Leninin allekirjoittamana kaikille kuvernementineuvostoille ja elintarvikekomiteoille elokuun 17 pnä 1918 ja julkaistiin elokuussa 1918.— 43.
- ²⁴ *Köyhälistökomiteat* (kombedy) muodostettiin Yleisvenäläisen TrKK:n kesäkuun 11 pnä 1918 antamalla dekreetillä („Maalaisköyhälistön järjestämisestä ja sen varustamisesta viljalla, välttämättömillä kulutustarvikkeilla ja maatalouskalustolla”). Dekreetin mukaan köyhälistökomiteain tehtäviin kuului viljan, välttämättömien kulutustarvikkeiden ja maatalouskaluston jako sekä paikallisten elintarvikehankintaelinten auttaminen viljaylijäämien takavarikoinnissa kulakeilta

ja pohatoilta. Dekreetti antoi köyhälistölle erilaisia etuisuuksia viljaa ja maatalouskalustoa jaettaessa.

Köyhälistökomiteat olivat proletariaatin diktatuurin tukikohtia maaseudulla. Ne saivat suurta osaa taistelussa kulakistoa vastaan, konfiskoitujen maiden jakamisessa, työläiskeskusten ja Punaisen Armeijan huoltamisessa elintarvikkeilla. Köyhälistökomiteain järjestäminen oli uusi vaihe sosialistisen vallankumouksen laajentamisessa maaseudulla. Köyhälistökomiteat myötävaikuttivat Neuvostovallan lujittamiseen maaseudulla ja niillä oli suuri poliittinen merkitys keskivarakkaan talonpojan voittamisessa Neuvostovallan puolelle.

Neuvostojen ylimääräisen, VI yleisvenäläisen edustajakouksen (marraskuu 1918) päätöksen mukaisesti köyhälistökomiteat, kun ne olivat täyttäneet tehtävänsä, yhdistettiin maaseudun Neuvostoihin.— 43.

²⁵ Tässä viitataan Kansankomissaarien Neuvoston elokuun 6 p:nä 1918 tekemään päätökseen viljan kiinteiden hankintahintojen korottamisesta ja dekreettiin „Tuotantovälineiden ja metallien hankkimisesta maataloudelle”. Lenin allekirjoitti viimeksi mainitun dekreetin huhtikuun 24 p:nä 1918 ja se julkaistiin saman kuun 27 p:nä. Tämän dekreetin luonnoksen sanamuotoa Lenin oli toimittanut ja tehnyt siihen lisäyksiä.— 43.

²⁶ Kysymys myötämielisten ryhmien perustamisesta oli Leninin aloitteesta käsiteltävänä VKP(b):n Moskovan komitean istunnossa elokuun 16 p:nä 1918. Lenin käytti keskustelun aikana kahdesti puheenvuoron. Leninin ehdotusten pohjalla päätettiin ryhtyä perustamaan myötämielisten ryhmiä ja laatia tämän järjestön säännöt.— 44.

²⁷ „Kirje Amerikan työläisille” julkaistiin joulukuussa 1918 lyhenneltynä eräässä internationalisti-sosialistien New Yorkissa julkaisemista aikakauslehdistä ja sitten myös erillisenä kirjaseinä edellä mainitusta aikakauslehdestä otetun painojäljennöksen muodossa. Kirje on ilmestynyt monta kertaa amerikkalaisten lehtien palstoilla.— 46.

²⁸ Ks. N. G. Tshernyshevskin kirjoittamaa arvostelua H. Ch. Careyn kirjasta „Poliittisen taloustieteen kysymyksiä käsittelevät kirjeet Amerikan Yhdysvaltojen presidentille” (Н. Г. Чернышевский, Избранные экономические произведения, т. II, 1948, стр. 550).— 52.

²⁹ *Koteloihminen* — A. P. Tshehovin samannimisen kertomuksen päähenkilö. Kaikkea uutta, oma-aloitteista pelkäävän ahdaskatseisen poroporvarin tyyppi.— 53.

³⁰ „Vetoamus Järkeen” („Appeal to Reason”) — amerikkalaisten sosialistien sanomalehti; perustettu Kansasin osavaltiossa (USA:ssa) vuonna 1895. Ensimmäisen maailmansodan aikana lehden kanta oli internationalistinen.— 54.

³¹ Vuoden 1917 keväällä (touko- ja kesäkuussa) Ranskan sotavoimissa syntyi vallankumouksellinen vastalauseliike imperialistisen sodan jatkamista vastaan. Sosialishoviniestien — oikeistososialistien ja syndikalistien — avulla hallituksen onnistui tukahduttaa vallankumouk-

sellinen liike armeijassa. Kapinan kukistamisen jälkeen Ranskan hallitus väitti maan sisäministerin Louis-Jean Malvyn toimineen riittämättömän tarmokkaasti „tappiomielisiä” vastaan ja asetti hänet syyteeseen.— 67.

- ³² Tarkoitetaan ohranan asiamiestä pappi Gaponia, joka järjesti provokatorisessa tarkoituksessa tammikuun 9 p:nä 1905 työläisten rauhallisen kulkueen Talvipalatsin edustalle tsaarille osoitetun anomuskirjelmän esittämistä varten. Tsaarin käskystä sotaväki avasi kivääritulen aseettomia työläisiä kohti. Tammikuun 9 päivä oli vuosien 1905—1907 vallankumouksen alku.— 68.
- ³³ *Valistustyöntekijäin I yleisvenäläinen edustajakokous* pidettiin Moskovassa v. 1918 elokuun 26 ja syyskuun 4 p:n välisenä aikana. Kokoukseen osallistui kansanvalistusosastojen edustajia, opettajia, kulttuuri- ja valistuslaitosten työntekijöitä. Edustajakokous valitsi Leninin kunniapuheenjohtajakseen ja kutsui hänet kokoukseen. Lenin puhui kokouksen koollaolon kolmantena päivänä, elokuun 28 p:nä 1918.— 70.
- ³⁴ Moskovan Basmannajan (nyk. Baumannin) piirissä järjestetty joukkokokous, jossa Lenin puhui aiheesta „Kaksi valtaa (proletariaatin diktatuuri ja porvariston diktatuuri)”, pidettiin viljapörssin huoneistossa.— 74.
- ³⁵ *Zemstvo* — tsaarin Venäjällä maan keskisissä kuvernementeissa v. 1864 perustettu n.s. paikallinen itsehallinto, jossa aatelistolla oli johtava asema. Zemstvojen toimiala rajoittui puhtaasti paikallisiin taloudellisiin asioihin (sairaaloiden perustamiseen, teiden rakentamiseen, tilasto-, vakuutus- y.m. kysymyksiin). Zemstvojen toiminta tapahtui kuvernöörien ja sisäministeriön valvonnan alaisena, ja molemmat saattoivat keskeyttää hallitukselle epämieluisien päätösten toimeenpanon.— 74.
- ³⁶ Joukkokokous Moskovan Zamoskvoretshjen piirissä ent. Michelsonin (nyk. Vladimir Iljitshin) tehtaalla pidettiin tehtaan huoneistossa. Lenin saapui kokoukseen heti pidettyään puheen Basmannajan piirissä ja puhui tehtaan työläisille aiheesta „Kaksi valtaa (proletariaatin diktatuuri ja porvariston diktatuuri)”. Leninin lähtiessä kokouksesta kello 7.30 illalla häntä vastaan tehtiin tehtaan pihalla katala murhayritys: oikeistoeserrien Keskuskomitean ohjeiden mukaan toiminut naisterroristi F. Kaplan ampui häntä kohti revolverilla, jonka kuulat olivat myrkytettyjä, aiheuttaen hänelle kaksi vaikeaa haavaa.— 75.
- ³⁷ Punainen Armeija valloitti Simbirskin kaupungin 12 p:nä syyskuuta 1918. V. I. Lenin lähetti kyseisen sähkeen V. V. Kuibysheville Ensimmäisen armeijan sotilaita varten, jotka olivat lähettäneet hänelle seuraavan sisältöisen sähkeen: „Kallis Vladimir Iljitsh! Teidän syntymäkaupunkinne valloitus on vastaus yhteen haavaanne, ja vastaukseksi toiseen tulee Samara!” Leninin sähkeen teksti luettiin Pietarin puna-armeijalaisten ja työläisten kokouksessa.— 79.

- ³⁸ „Kirjeen proletaaristen kulttuuri- ja valistusjärjestöjen konferenssin puhemiehistölle” Lenin lähetti vastaukseksi konferenssilta saamaansa tervehdykseen.
Proletaaristen kulttuuri- ja valistusjärjestöjen I yleisvenäläinen konferenssi pidettiin 15.—20. syyskuuta 1918 Moskovassa. Leninin kirje luettiin konferenssin viidennessä istunnossa syyskuun 19 pnä 1918.— 80.
- ³⁹ Leninin kirje Kasaanin valtauksen osallistuneille puna-armeijalaisille luettiin Svijazhskin kaupungin varuskunnan puna-armeijalaisille.— 85.
- ⁴⁰ Tämä kirje luettiin lokakuun 3 pnä 1918 Yleisvenäläisen Toimeenpanevan Keskuskomitean, Moskovan Neuvoston sekä ammattiyhdistysten tehdaskomiteoiden ja ammattiliittojärjestöjen edustajien yhteisessä istunnossa, joka oli Leninin ehdotuksesta kutsuttu koolle Saksan poliittisen kriisin johdosta.— 86.
- ⁴¹ „*Sosialistinen Katsaus*” („The Socialist Review”) — Englannin opportunistisen Riippumattoman työväenpuolueen kuukausijulkaisu; ilmestyi Lontoossa vuosina 1908—1934.— 90.
- ⁴² *Fabianilaiset* — reformistisen, äärimmäisen opportunistisen „Fabianilaisen yhdistyksen” jäsenet; yhdistyksen perusti porvarillinen intelligenttiryhmä Englannissa vuonna 1884. Fabianilaisista annettua karakteristiikkaa ks. Leninin kirjoituksista „Esipuhe kirjan „J. Ph. Beckerin, J. Dietzgenin, F. Engelsin, K. Marxin y.m. kirjeitä F. A. Sorgelle ynnä muille” venäjänkieliseen painokseen” (Teokset, 12. osa, ss. 354—355), „Sosialidemokratian agrariohjelma Venäjän vallankumouksessa” (Teokset, 15. osa, s. 165), „Englantilainen passifismi ja englantilainen teorian vieroksunta” (Teokset, 21. osa, ss. 252—253) y.m.— 92.
- ⁴³ *Riippumattomat* — Englannin v. 1893 perustetun Riippumattoman työväenpuolueen (Independent Labour Party) jäsenet. Puolueen johdossa olivat James Keir Hardie, R. MacDonald y.m. Väittäen olevansa poliittisesti riippumaton porvarillisista puolueista Riippumaton työväenpuolue oli itse asiassa „socialismista riippumaton, mutta liberalismista riippuvainen” (Lenin). Ensimmäisen maailmansodan aikana (1914—1918) Riippumaton työväenpuolue esitti alussa sodanvastaisen manifestin (elokuun 13 pnä 1914). Sitten helmikuussa 1915 Ententen maiden sosialistien konferenssissa Lontoossa riippumattomat yhtyivät kannattamaan konferenssin hyväksymää sosialishoviniististä päätöslauselmaa. Siitä lähtien riippumattomien johtomiehet olivat kannanotoissaan sosialishoviniistisiä käyttäen kilpenään passifistisia fraaseja. Kun sitten vuonna 1919 perustettiin Komintern, Riippumattoman työväenpuolueen johtomiehet päättivät puolueen vasemmistolaituneiden jäsenjoukkojen painostuksesta erota II Internationalesta. Vuonna 1921 riippumattomat liittyivät n.s. 2½ Internationaleen ja sen hajottua liittyivät uudelleen II Internationaleen. Vuonna 1921 Englannin riippumattoman työväenpuolueen vasen siipi erosi puolueestaan ja liittyi Iso-Britannian kommunistiseen puolueeseen.— 92.

- ⁴⁴ Tarkoitetaan K. Marxin lausuntoja, jotka hän esitti kirjeessään L. Kugelmannille huhtikuun 12 p:nä 1871 ja puheessa, jonka hän piti joukkokokouksessa Amsterdammassa Haagin kongressin työn päätyttyä syyskuun 8 p:nä 1872. Tästä asiasta ks. myös F. Engelsin kirjoittamaa alkulauseetta K. Marxin „Pääoman” ensimmäisen osan englanninkieliseen painokseen. Ks. myös V. I. Leninin kirjaa „Valtio ja valtakumous” (Teokset, 25. osa, ss. 418—419).— 93.
- ⁴⁵ Ks. F. Engelsin kirjettä A. Bebelille, 18.—28. maaliskuuta 1875 (K. Marx ja F. Engels. Valitut teokset kahdessa osassa, II osa, Petroskoi 1959, s. 33).— 93.
- ⁴⁶ Ks. K. Marxin kirjettä L. Kugelmannille, 13. joulukuuta 1870 (Marx—Engels, *Ausgewählte Briefe*, Berlin 1953, S. 292).— 94.
- ⁴⁷ Ks. F. Engels. „Anti-Dühring”, Kansankulttuuri, Lahti 1951, ss. 172—173.— 95.
- ⁴⁸ „Zimmerwaldilaiset” — sen yhtymän kannattajat, joka muodostui internationalistien ensimmäisessä konferenssissa Zimmerwaldissa (Sveitsi) syyskuun 5—8 p:nä (uutta lukua) 1915. Zimmerwaldin konferenssista ks. V. I. Leninin artikkeleita „Ensi askel” ja „Vallankumoukselliset marxilaiset kansainvälisessä sosialistikonferenssissa syyskuun 5—8 p:nä 1915” (Teokset, 21. osa, ss. 379—385, 386—390).— 96.
- ⁴⁹ Yleisvenäläisen Toimeenpanevan Keskuskomitean, Moskovan Neuvoston, ammattiyhdistysten tehdaskomiteain ja ammattiliittojärjestöjen yhteinen istunto lokakuun 22 p:nä 1918 pidettiin Liittojen talon Pylvässalissa. Istunto oli kutsuttu koolle pohtimaan kansainvälistä tilannetta ja Neuvostojen ylimääräisen, VI yleisvenäläisen edustajakokouksen koollekutsumista koskevia kysymyksiä. Lenin esiintyi istunnossa ensi kertaa toipumisensa jälkeen tehden selostuksen kansainvälisestä tilanteesta. Istunnossa hyväksyttiin Leninin kirjoittama päätöslauselma (ks. tätä osaa, ss. 114—116), jonka Neuvostojen VI edustajakokous sitten vahvisti vähäisin muutoksin kansainvälistä tilannetta koskevan Leninin selostuksen johdosta.— 99.
- ⁵⁰ Saksan „Riippumattomien sosialidemokraattien puolue” — huhtikuussa 1917 perustettu keskustapuolue.
Lokakuussa 1920 Hallessa pidetyssä Riippumattoman sosialidemokraattisen puolueen edustajakokouksessa tapahtui kahtiajakautuminen. Huomattava osa puolueesta liittyi joulukuussa 1920 Saksan kommunistiseen puolueeseen. Oikeistoainekset muodostivat erillisen puolueen ja hyväksyivät sille entisen nimen — Riippumaton sosialidemokraattinen puolue. Puolue toimi vuoteen 1922 saakka.— 100.
- ⁵¹ Italian sosialistinen puolue perustettiin vuonna 1892. Ensimmäisen maailmansodan alussa se oli imperialisminvastaisella kannalla. Italian sosialistisen puolueen edustajat osallistuivat internationalistien kansainvälisiin Zimmerwaldin ja Kienthalin konferensseihin joissa

he yhtyivät keskustalaiseen enemmistöön. Sodan lopulla Italian sosialistisen puolueen johtomies F. Turati asettui puolueensa tukemaan kautskyläiselle kannalle. Maassa tapahtuneen vallankumouksellisen nousun ja Venäjän voittoisan Lokakuun Suuren sosialistisen vallankumouksen vaikutuksesta voimistui Italian sosialistisessa puolueessa ensimmäisen maailmansodan aikana muodostunut vasemmisto. Lokakuussa 1919 Bolognassa pidetty Italian sosialistisen puolueen XVI edustajakokous teki päätöksen Kommunistiseen Internationaleen liittymisestä ja lähetti edustajansa Kominternin II kongressiin (edustajiston johtajana oli G. M. Serrati). Keskustalaisella kannalla ollut Serrati vastusti kongressin jälkeen välien katkaisemista reformisteihin. Tammikuussa 1921 Livornoissa pidetyssä puolueen XVII edustajakokouksessa Serratin johtamat keskustalaiset, jotka olivat kokouksessa enemmistönä, kieltäytyivät katkaisemasta välejä reformisteihin ja hyväksymästä täydellisesti Kommunistiseen Internationaleen liittymisen „21 ehtoa”. Tammikuun 21 p:nä 1921 vasemmistolaiset edustajat (A. Gramsci y.m.) poistuivat edustajakokouksesta ja perustivat Italian kommunistisen puolueen. Italian sosialistisen puolueen johdossa olleet reformistit eivät asettuneet johtamaan työväenluokan taistelua fasismia vastaan, mikä helpotti tosiasiallisesti Mussolinin valtaantuloa v. 1922. Vuoden 1922 lopulla Italian sosialistisessa puolueessa muodostui jälleen vasemmistoryhmä — „III Internationalen kannattajat” (Serrati, Lazzari y.m.), joka puolusti Italian kommunistiseen puolueeseen yhtymistä. Elokuussa 1924 „III Internationalen kannattajat” liittyivät Italian kommunistiseen puolueeseen. Fasistidiktatuurin kaudella Italian sosialistisessa puolueessa muodostui uudestaan vaikutusvaltainen vasen siipi. Vuodesta 1934 lähtien Italian sosialistinen puolue on ollut yhteistoiminnassa Italian kommunistisen puolueen kanssa taistellessaan työtätekevien etujen puolesta. Tämän yhteistoiminnan ansiosta kumpikin puolue on saavuttanut suurta menestystä ja tuo yhteistoiminta on Italian työväenliikkeen huomattava voitto. Tammikuussa 1947 Italian sosialistisesta puolueesta erosi Saragatin johtama oikeistolaisryhmä, joka perusti niin sanotun „Italian työtätekevien sosialistisen puolueen”. Vuonna 1949 Italian sosialistinen puolue erotti riveistään Romitan johtaman oikeistolaisryhmän. Vuonna 1952 nuo kaksi ryhmää muodostivat „Italian sosialidemokraattisen puolueen” (ISDP). Tämän puolueen yhdistämät reformistiainekset yrittävät tehdä tyhjäksi yhteistoimintapolitiikan, saada aikaan hajanasta Italian työväenliikkeessä.

Vuonna 1956 ISP purki sopimuksen yhteistoiminnasta kommunistipuolueen kanssa. Italian sosialistisen puolueen XXXII edustajakokous, joka pidettiin vuoden 1957 helmikuussa, käsitteli kysymyksen yhteistoiminnasta kommunistien kanssa ja julisti, että „sosialistien ja kommunistien keskinäissuhteiden perustana on luokkasolidarisuus ja yhteisvastuuntunto työtätekevien suhteen ilman mitään sopimuksia yhtenäisyydestä tai keskinäisistä konsultaatioista”.

Tammikuussa 1959 pidetty sosialistisen puolueen XXXIII edustajakokous, jossa johtoon tuli „autonomistien” oikeistovirtaus, kannatti sitä, että „sosialistien ja kommunistien keskinäissuhteita koskevat kysymykset ratkaistaan ilman mitään liittoa”... Edustajakokouksen päätöslauselmassa tähdennettiin, että yhtenäisyys

ammattiliitoissa, osuuskunnissa, joukkojärjestöissä ja kunnallislaitoksissa on välttämätön.— 101.

⁵² Lenin tarkoittaa Ranskan sosialistisen puolueen edustajakokousta, joka pidettiin 6.—11. lokakuuta 1918 Pariisissa.— 101.

⁵³ Tässä on puhe seuraavista kolmesta Englannin puolueesta: Britannian sosialistisesta puolueesta, Sosialistisesta työväenpuolueesta ja Riippumattomasta työväenpuolueesta.

Britannian sosialistinen puolue (British Socialist Party) perustettiin v. 1911 Manchesterissa Sosialidemokraattisen puolueen ja muiden sosialististen ryhmien yhteenliittymisen tuloksena. BSP harjoitti agitaatiota marxismin aatteiden hengessä, se „ei ollut opportunistinen, vaan liberaaleista *todella* riippumaton” puolue (V. I. Lenin, Teokset, 19. osa, s. 264). Jäsenmäärän vähälukuisuus sekä puolueen irtautuneisuus joukoista aiheuttivat kuitenkin sen, että puolue oli luonteeltaan hiukan lahkokuntamainen.

Vuosien 1914—1918 imperialistisen maailmansodan kaudella puolueessa alkoi kärkevä taistelu internationalistisen virtauksen (A. Inkpin, Th. Rothstein, J. Maclean, W. Gallacher y.m.) ja Hyndmanin johtaman sosialishovinitisten virtauksen välillä. Internationalistisessa virtauksessa oli epäjohtonmukaisia aineksia, jotka olivat useissa kysymyksissä keskustalaisella kannalla.

Vuoden 1916 helmikuussa ryhmä Britannian sosialistisen puolueen toimihenkilöitä perusti „The Call” nimisen sanomalehden, jolla oli tärkeä osuus internationalistien yhtenäisyyden lujittamisessa. Huhtikuussa 1916 Salfordissa pidetty BSP:n vuosikokous tuomitsi Hyndmanin ja hänen kannattajiensa sosialishovinitisten asenteen, ja he erosivat puolueesta.

Britannian sosialistinen puolue tervehti Lokakuun Suurta sosialistista vallankumousta. BSP:n jäsenet esittivät merkittävää osaa Englannin työväestöliikkeessä Neuvosto-Venäjän puolustamiseksi ulkomaisten interventioilta. Vuonna 1919 enemmistö puolueen paikallisjärjestöistä (98 neljää vastaan) kannatti liittymistä Kommunistiseen Internationaleen. Britannian sosialistinen puolue yhdessä Kommunistisen yhtenäisyysryhmän kanssa oli päätehtävänä Iso-Britannian kommunistisen puolueen perustamisessa. Vuonna 1920 pidetyssä ensimmäisessä, yhdistävässä edustajakokouksessa suurin osa BSP:n paikallisjärjestöistä liittyi Kommunistiseen puolueeseen.

Sosialistinen työväenpuolue (Socialist Labour Party) oli vallankumouksellinen marxilainen järjestö; sen perusti Skotlannissa Sosialidemokraattisesta federaatiosta vuonna 1903 eronnut federaation vasemmisto-osa, johon kuului etupäässä skotlantilaisia. Lakko- ja taistelun voimistuessa vuonna 1911 Sosialistinen työväenpuolue osallistui aktiivisesti siihen ja esitti ensimmäisen maailmansodan vuosina tärkeää osaa „Shop Stewards” („tehtaanvanhinten”) komiteoiden liikkeen järjestämisessä.

Vuonna 1920 Sosialistinen työväenpuolue liittyi Britannian sosialistiseen puolueeseen.

Riippumattomasta työväenpuolueesta (Independent Labour Party) ks. 38. huomautusta.— 101.

- ⁵⁴ Kysymyksessä on päivälehti „*La Victoire*” („Voitto”), joka ilmestyi Pariisissa vuodesta 1916 alkaen. Sitä toimitti sosialishovinisti ja puolianarkisti Gustave Hervé.— 106.
- ⁵⁵ Lenin tarkoittaa Saksan itäisen armeijan joukko-osastojen keskuudessa perustettua sotilaallista vallankumousneuvostoa, joka julkaisi „Punainen Sotilas” nimistä sanomalehteä.— 108.
- ⁵⁶ *Ammattiliittojen Yleisvenäläisen Keskusneuvoston ja Moskovan ammattiliittoneuvoston juhlaistunto* pidettiin marraskuun 6 p:nä 1918 Moskovassa Liittojen talon Pylvässalissa. Istuntoon osallistui lukuisia edustajia kaikista ammattiyhdistyksistä.— 118.
- ⁵⁷ *Työläisten, talonpoikain, kasakkain ja puna-armeijalaisten edustajain Neuvostojen ylimääräinen, VI yleisvenäläinen edustajakokous* pidettiin Moskovassa 6.—9. marraskuuta 1918. Lenin valittiin edustajakokouksen kunniapuheenjohtajaksi.
- Lenin piti ensimmäisessä istunnossa marraskuun 6 p:nä puheen Lokakuun sosialistisen vallankumouksen vuosipäivän johdosta ja toisessa istunnossa marraskuun 8 p:nä puheen kansainvälisestä tilanteesta. Edustajakokous vahvisti yksimielisesti päätöslauselman, jonka Lenin oli kirjoittanut ja jonka Yleisvenäläisen Toimeenpanevan Keskuskomitean, Moskovan Neuvoston, ammattiyhdistysten tehdaskomiteoiden ja ammattiliittojärjestöjen yhteinen istunto oli hyväksynyt (ks. tätä osaa, ss. 114—116).
- Edustajakokous kääntyi Neuvosto-Venäjästä vastaan sotivien hallitusten puoleen ehdottaen rauhanneuvottelujen aloittamista.— 121.
- ⁵⁸ *Pohjoisalueen maaseutuköyhälistökomiteoiden edustajakokous* pidettiin 3.—6. marraskuuta 1918 Pietarissa. Edustajakokous hyväksyi päätöslauselmat köyhälistökomiteoiden yhdistämisestä paikallisneuvostoihin ja maaseudun köyhälistöaineksista kokoonpantavien mallirykmenttien perustamisesta.— 129.
- ⁵⁹ Tässä on puhe V. I. Leninin ja J. M. Sverdlovin allekirjoittamasta radiosanomasta, joka lähetettiin „*Kaikille sotilaskomissaareille, sotilasohjaajille, armeijankomentajille, kaikille Neuvostoille*” sen johdosta, että diplomaattiset suhteet Saksaan olivat katkenneet (ks. „Izvestija VTsIK” № 243, marraskuun 6 p:nä 1918, s. 11).— 136.
- ⁶⁰ Lenin viittaa siihen, että tsaari Nikolai I oli lähettänyt venäläisiä sotajoukkoja Itävallan keisarin avuksi tukahduttamaan Unkarin vallankumousta.— 146.
- ⁶¹ Lenin tarkoittaa vuosien 1863—1864 Puolan kapinaa, jonka tsaarin sotajoukot kukistivat.— 146.
- ⁶² „*The Times*” („Ajat”) — eräs Englannin porvariston vanhoillisten piirien suuri päivälehti.— 147.
- ⁶³ Tarkoitetaan Hollannin hallituksen äkillistä maahantuloluvan epäämistä jo Hollantiin matkalla olleelta VSFNT:n täysivaltaiselta edustajalta; sitä ennen oli päästy sopimukseen edustustojen vaihtamisesta

ja VSFNT:n edustaja oli saanut viseerauksen Moskovassa toimineelta Hollannin konsulilta.— 148.

- ⁶⁴ „L'Echo de Paris” („Pariisin Kaikuja”) — porvarillinen, peräti taantumuksellinen päivälehti; ilmestyi Pariisissa vuodesta 1884 vuoteen 1938.— 149.
- ⁶⁵ „Kolmas Internationale” („III-me Internationale”) — ranskalaisten kommunistien ryhmän viikkolehti; sitä julkaistiin Moskovassa vuosina 1918 ja 1919.— 149.
- ⁶⁶ „The Manchester Guardian” („Manchesterin Vartija”) — englantilainen porvarillinen sanomalehti; sitä julkaistaan Manchesterissa vuodesta 1821.— 150.
- ⁶⁷ *Junkkarikoululaiset* — ennen vallankumousta Venäjän armeijassa upseereja valmistaneiden sotakoulujen (junkkarikoulujen) oppilaiden nimitys. Lokakuun Suuren sosialistisen vallankumouksen päivinä ja ensi aikoina sen jälkeen junkkarikoululaiset yrittivät tehdä Pietarissa, Moskovassa ja eräissä muissa kaupungeissa aseellista vastarintaa Neuvostovallalle, mutta heidät lyötiin kaikkialla.— 168.
- ⁶⁸ Moskovan alueen köyhälistökomiteoiden edustajain neuvottelun, jossa Lenin piti marraskuun 8 p:nä 1918 puheen maaseutuköyhälistön tehtävistä vallankumouksessamme, oli kutsunut koolle „Bednota” („Köyhälistö”) lehden toimitus.— 159.
- ⁶⁹ *Työläisnaisten I yleisvenäläinen edustajakokous*, jonka VKP(b):n Keskuskomitea oli kutsunut koolle, pidettiin Moskovassa marraskuun 16 p:stä 21 päivään 1918. Kokouksessa oli läsnä 1147 tehtaiden ja maaseutuköyhälistön naisedustajaa.— 168.
- ⁷⁰ Tämä VKP(b):n Moskovan komitean ja Presnjan piirikomitean järjestämä kokous pidettiin marraskuun 20 p:nä 1918 „Kino-Arsin” huoneistossa. Kokous oli omistettu Leninin juhlinnalle bolshevikkipuolueen johtajana ja Neuvostohallituksen päämiehenä. Päiväjärjestyksessä oli J. M. Šverdlovin alustus „V. I. Lenin III Internationalen esitaistelijana” sekä muita selostuksia.— 171.
- ⁷¹ „Volja Naroda” („Kansan Tahto”) — päivälehti, eserräpuolueen oikeistosiiven äänenkannattaja; ilmestyi Pietarissa vuonna 1917, lakkautettiin marraskuussa 1917. Myöhemmin ilmestyi myös toisennimisenä; lakkautettu lopullisesti helmikuussa 1918.— 171.
- ⁷² Lenin siteeraa Pitirim Sorokinin kirjettä „Pravda” lehden 251. numeron mukaan (marraskuun 20 p:ltä 1918), jossa lainauksen läheteeksi oli virheellisesti osoitettu „Izvestija Severo-Dvinskogo Ispolnitelnogo Komiteta” („Severo-Dvinskin Toimeenpanevan Komitean Tiedonantoja”). Todellisuudessa kirje oli julkaistu Severo-Dvinskin kuvernementin toimeenpanevan komitean sanomalehden „Krestjanskije i Rabotshije Dumy” („Talonpojan ja Työmiehen Ajatuksia”) 75. numerossa lokakuun 29 p:nä 1918.— 173.

- ⁷³ Lenin tarkoittaa päätöslauselmaa, jonka Moskovan kansanpankin ylimääräinen yhtiökokous oli hyväksynyt marraskuun 16 pnä 1918.— 181.
- ⁷⁴ „Punaupseerien päivä” oli järjestetty työtätekevien laajojen joukkojen huomion kiinnittämiseksi neuvostolaisen sotilaspäällystön luomiseen ja kasvatukseen. Punaisella torilla pidettiin marraskuun 24 pnä 1918 klo 2 päivällä sotilaskurssien oppilaiden paraati. Paraatin jälkeen kurssilaiset marssivat Neuvostoaukiolle, missä Lenin piti heille tervehdyspuheen Moskovan Neuvoston talon parvekkeelta.— 183.
- ⁷⁵ Moskovan työväen keskusosuuskunnan valtuutettujen kokous pidettiin marraskuun 26 ja 27 pnä 1918. Kokouksessa kuultiin toimintakertomus ja suoritettiin johtokunnan vaalit. Menshevikkien ja eserrien vastustuksesta huolimatta uuden johtokunnan jäsenet valittiin kommunistiryhmän esittämän luettelon mukaisesti. Lenin puhui ensimmäisenä kokospäivänä, iltatunnon lopussa.— 184.
- ⁷⁶ Tässä on puhe „Pravda” lehden 256. numerossa marraskuun 26 pnä 1918 julkaistusta menshevikkien KK:n vetoomuksesta, jossa kehoitettiin aloittamaan kampanja sitä vastaan, että ulkovallat sekaantuivat Venäjän vallankumouksen asioihin. Tämä Neuvostovallan saavutusten ja Länsi-Euroopan vallankumousliikkeen kehityksen sanelema menshevikkien KK:n „käännös” tapahtui kuitenkin vain sanoissa. Teoissaan menshevikit pysyivät edelleenkin leppymättöminä kansan vihollisina, harjoittaen käytännössä — Ukrainassa, Kaukasiassa, Uralilla ja Siperiassa — samaa politiikkaa kuin saksalaiset, ranskalaiset ja englantilais-amerikkalaiset imperialistit sekä venäläiset valkokaartilaiset harjoittivat taistelussaan Neuvostotasavaltaa vastaan.
- Lenin arvosteli menshevikkien asennetta tällä kaudella Yleisvenäläisen Toimeenpanevan Keskuskomitean päätöslauselmaluonnoksessa „Maanpuolustusta vahingoittaneen menshevistisen lehden lakkauttamisesta” (ks. tätä osaa, ss. 441—442) ja muissa kirjoituksissaan.— 186.
- ⁷⁷ Lenin tarkoittaa Kansankomissaarien Neuvostossa huhtikuun 10 pnä 1918 tapahtunutta kulutusyhdistyksiä koskevan dekreetin käsittelyä. Yleisvenäläinen Toimeenpaneva Keskuskomitea vahvisti dekreetin huhtikuun 11 pnä 1918, ja se julkaistiin huhtikuun 13 pnä 1918 „Pravda” lehden 71. numerossa. Siitä, miten Lenin luonnehtii dekreetiä, ks. artikkelia „Neuvostovallan lähimmät tehtävät” (Teokset, 27. osa, ss. 243—244).— 187.
- ⁷⁸ Tässä viitataan dekreettiin „Elintarvikevarustelun järjestämisestä”, jonka Kansankomissaarien Neuvosto hyväksyi marraskuun 21 pnä 1918. Dekreetti julkaistiin marraskuun 24 pnä 1918 „Izvestija VTsIK” lehden 257. numerossa.— 187.
- ⁷⁹ VKP(b):n Keskuskomitea järjesti vuonna 1918 puolueaktiivien kokouksia päivänpolitiikan tärkeimpien kysymysten johdosta. Marraskuun 27 pnä 1918 Moskovan puolueyöntekijäin kokous oli omistettu kysymykselle proletariaatin suhteesta pikkuporvarillisiin kansankerrokseen. Alustuksen tästä kysymyksestä teki Lenin.— 189.

- ⁸⁰ Ks. F. Engels. „Talonpoikaiskysymys Ranskassa ja Saksassa” (K. Marx ja F. Engels. Valitut teokset kahdessa osassa, II osa, Petroskoi 1959, ss. 391—392).— 190.
- ⁸¹ Ks. F. Engels. „Talonpoikaiskysymys Ranskassa ja Saksassa” (K. Marx ja F. Engels. Valitut teokset kahdessa osassa, II osa, Petroskoi 1959, s. 395).— 190.
- ⁸² Ks. F. Engels. „Talonpoikaiskysymys Ranskassa ja Saksassa” (K. Marx ja F. Engels. Valitut teokset kahdessa osassa, II osa, Petroskoi 1959, s. 395).— 203.
- ⁸³ Ks. K. Marx. „Kansalaissota Ranskassa” (K. Marx ja F. Engels. Valitut teokset kahdessa osassa, I osa, Petroskoi 1958, s. 458).— 204.
- ⁸⁴ Ks. F. Engels. „Talonpoikaiskysymys Ranskassa ja Saksassa” (K. Marx ja F. Engels. Valitut teokset kahdessa osassa, II osa, Petroskoi 1959, s. 391).— 205.
- ⁸⁵ Tässä viitataan Toimihenkilöiden ammattiliittojen yleisvenäläisen konferenssin päätöslauselmaan, joka julkaistiin „Vestnik Sluzhashtshego” („Toimihenkilön Sanansaattaja”) nimisessä julkaisussa № 11—12 (marras- ja joulukuun 1918).— 213.
- ⁸⁶ „Sotsial-Demokrat” („Sosialidemokraatti”) — VSDTP:n pää-äänenkannattaja, illegaalinen sanomalehti; sitä julkaistiin helmikuusta 1908 tammikuuhun 1917; ilmestyi 58 numeroa. Lehden ensimmäinen numero ilmestyi Venäjällä, mutta sitten julkaiseminen siirrettiin ulkomaille, ensin Pariisiin, myöhemmin Geneveen. „Sotsial-Demokrat” lehdessä julkaistiin yli 80 Leninin artikkeleita ja pienempää kirjoitusta. Joulukuusta 1911 lähtien „Sotsial-Demokratia” toimitti V. I. Lenin.— 219.
- ⁸⁷ „Kommunist” („Kommunisti”) — aikakauslehti, jota „Sotsial-Demokrat” lehden toimitus julkaisi Genevessä vuonna 1915. Ilmestyi yksi (kaksois-) numero, jossa julkaistiin kolme Leninin artikkeleita: „II Internationalen vararikko”, „Ranskalaisen sosialistin rehellistä puhetta”, „Imperialismi ja sosialismi Italiassa” (ks. Teokset, 21. osa, ss. 195—250, 344—352, 353—362).
- Aikakauslehden toimituksessa Lenin kävi taistelua Buharinin ja Pjatakovin puoluevastaista ryhmää vastaan, paljasti sen bolshevisminvastaiset katsantokannat, sen yritykset käyttää lehteä ryhmäkuntalaistarkoituksiin. Mainitun ryhmän puoluevastaisen asenteen vuoksi Lenin kehotti „Sotsial-Demokrat” lehden toimitusta katkaisemaan suhteet ryhmään ja lopettamaan lehden yhteisen julkaisemisen. Lokakuusta 1916 „Sotsial-Demokrat” lehden toimitus alkoi julkaista omaa „Sbornik Sotsial-Demokrata” nimistä kokoelmaa.— 219.
- ⁸⁸ Tarkoitetaan kirjasta „Sosialismi ja sota”; ilmestyi syyskuussa 1915 saksankielisenä ja jaettiin Zimmerwaldin sosialistikonferenssiin osallistujille. Kirjanen julkaistiin ranskankielisenä vuonna 1916.— 219.

- ⁸⁹ *Baselin manifesti* — sotaa koskeva manifesti, joka hyväksyttiin yksimielisesti Baselissa vuoden 1912 marraskuun 24 ja 25 p:nä pidetyssä II Internationalen ylimääräisessä kongressissa. Manifestissa osoitettiin imperialistien valmistelevan sotaa rosvoamistarkoituksessa ja kehoitettiin kaikkien maiden työläisiä päättäväiseen taisteluun sodan ehkäisemiseksi. Siltä varalta, jos imperialistinen sota syttyisi, manifestissa kehoitettiin sosialisteja käyttämään hyväksi sodan aiheuttamaa taloudellista ja poliittista kriisiä ja suorittamaan sosialistinen vallankumous. (Manifestia koskevaa aineistoa ks. Teokset, 21. osa, ss. 198—208 ja 301—302.)
- II Internationalen johtomiehet Kautsky, Vandervelde ja muut äänestivät kongressissa tämän manifestin hyväksymisen puolesta, mutta vuonna 1914, kun imperialistinen maailmansota alkoi, he unohtivat Baselin manifestin ja tukivat maansa imperialistista hallitusta.— 220.
- ⁹⁰ Tämän nimisenä ilmestyi ensi kerran V. I. Leninin teos „Imperialismi kapitalismin korkeimpana vaiheena”.— 220.
- ⁹¹ Ks. K. Marx. „Gothan ohjelman arvostelua” (K. Marx ja F. Engels. Valitut teokset kahdessa osassa, II osa, Petroskoi 1959, s. 24).— 223.
- ⁹² Ks. F. Engelsin kirjettä A. Bebelille, 18.—28. maaliskuuta 1875 (K. Marx ja F. Engels. Valitut teokset kahdessa osassa, II osa, Petroskoi 1959, s. 33).
- Alempana, tämän osan 233.—234. ja 256. sivulla Lenin siteeraa samaa F. Engelsin kirjettä (ks. sama).— 227.
- ⁹³ Tämän ajatuksen F. Engels on lausunut K. Marxin „Kansalaissota Ranskassa” nimisen teoksen johdannossa (ks. K. Marx ja F. Engels. Valitut teokset kahdessa osassa, I osa, Petroskoi 1958, s. 421).— 230.
- ⁹⁴ Ks. K. Marx ja F. Engels. Valitut teokset kahdessa osassa, I osa, Petroskoi 1958, s. 566.— 230.
- ⁹⁵ Ks. K. Marx ja F. Engels. Valitut teokset kahdessa osassa, I osa, Petroskoi 1958, s. 2.— 231.
- ⁹⁶ Ks. F. Engels. „Perheen, yksityisomistuksen ja valtion alkuperä” (K. Marx ja F. Engels. Valitut teokset kahdessa osassa, II osa, Petroskoi 1959, s. 285).— 233.
- ⁹⁷ Ks. K. Marx. „Kansalaissota Ranskassa” (K. Marx ja F. Engels. Valitut teokset kahdessa osassa, I osa, Petroskoi 1958, ss. 423—424).— 233.
- ⁹⁸ Ks. F. Engels. „Perheen, yksityisomistuksen ja valtion alkuperä” (K. Marx ja F. Engels. Valitut teokset kahdessa osassa, II osa, Petroskoi 1959, s. 287).— 233.
- ⁹⁹ Ks. K. Marx ja F. Engels. Valitut teokset kahdessa osassa, I osa, Petroskoi 1958, ss. 457, 458.— 234.
- ¹⁰⁰ Tarkoitetaan Englannin porvariston veristä terroria vuoden 1916 Irlannin kapinan osanottajia kohtaan, jotka olivat nousseet vastus-

tamaan Irlannin alistamista Englannin orjuuteen. „Euroopassa on... noussut kapinaan Irlanti, jota „vapauttarakastavat” englantilaiset ovat rauhoittaneet teloituksin”, kirjoitti Lenin vuonna 1916.

Ulster — Irlannin koillisosa, jossa asuu pääasiallisesti englantilaisia; Ulsterin sotaväki osallistui yhdessä englantilaisten kanssa Irlannin kansan kapinan kukistamiseen.— 235.

- ¹⁰¹ Ks. K. Marxin artikkelia „Poliittinen indifferenssi” julkaisussa „*Almanacco Repubblicano per l'anno 1874*” („Tasavaltalaisen almanakka vuodeksi 1874”).— 241.
- ¹⁰² Ks. K. Marx ja F. Engels. Valitut teokset kahdessa osassa, I osa, Petroskoi 1958, s. 566.— 241.
- ¹⁰³ Ks. F. Engelsin kirjettä A. Bebelille, 18.—28. maaliskuuta 1875 (K. Marx ja F. Engels. Valitut teokset kahdessa osassa, II osa, Petroskoi 1959, s. 33).— 241.
- ¹⁰⁴ Ks. K. Marx ja F. Engels. Valitut teokset kahdessa osassa, I osa, Petroskoi 1958, s. 25.— 250.
- ¹⁰⁵ Lenin tarkoittaa F. Engelsin kirjoittamaa johdantoa K. Marxin teokseen „Kansalaissota Ranskassa” (ks. K. Marx ja F. Engels. Valitut teokset kahdessa osassa, I osa, Petroskoi 1958, s. 423).— 250.
- ¹⁰⁶ V. I. Leninin kirjanen „*Venäjän poliittiset puolueet ja proletariaatin tehtävät*” julkaistiin englannin kielellä „*The New York Evening Post*” („*New Yorkin Iltaposti*”) lehdessä tammikuun 15 p:nä 1918, ja lisäksi se on julkaistu erillisenä kirjasena New Yorkissa.— 255.
- ¹⁰⁷ „*The New York Evening Post*” („*New Yorkin Iltaposti*”)— amerikkalainen porvarillinen sanomalehti; perustettu vuonna 1801. Useita vuosia se oli liberaalista suuntaa noudattavan porvariston äänenkannattajana. Myöhemmin lehden osti John Pierpont Morganin yhtiö, ja siitä tuli Amerikan Yhdysvaltojen taantumuksellisimpien imperiaalistipiiriin äänenkannattaja. Nykyään se ilmestyy nimellä „*The New York Post*” („*New Yorkin Posti*”).— 255.
- ¹⁰⁸ Kysymyksessä on Venäjän porvariston elokuussa 1917 tekemä vastavallankumouksellinen salaliitto. Salaliiton johdossa oli tsaarin kenraali Kornilov. Armeijan ylimmän päällystön tukemien salaliittolaisten aikomuksena oli vallankumouksellisen Pietarin valloittaminen junkkarikoululaisten ja kasakkajoukkojen avulla, bolshevikkipuolueen nujertaminen, Neuvostojen hajottaminen ja sotilasdiktatuurin pystyttäminen maahan. Bolshevikkipuolueen KK:n kehotuksesta Pietarin työväki, vallankumoukselliset matruusit ja sotilaat tukahduttivat Kornilovin kapinayrityksen. Joukkojen painostuksesta Väliaikaisen hallituksen oli pakko antaa määräys Kornilovin ja hänen apuriensa vangitsemisesta ja asettamisesta syytteeseen kapinasta. Porvariston ja tilanherrojen tekemä vallankumouksen tukahduttamisyritys epäonnistui. Kornilovin kapinaliikkeen kukistamisen jälkeen bolshevikkipuolueen vaikutusvalta joukkojen keskuudessa lisääntyi. Kaikkialla maassa alkoi Neuvostojen bolshevisoitumiskausi.— 262.

- ¹⁰⁹ *Petrushka* — maaorjapalvelija, N. V. Gogolin „Kuolleet sielut” nimisen teoksen henkilötyyppiä. Petrushka luki tavailleen kirjoja syventymättä niiden sisältöön, häntä kiinnosti vain mekaaninen lukemisprosessi.— 263.
- ¹¹⁰ *Judushka Golovlev* — venäläisen satiirikon M. J. Saltykov-Shtshedinin «Господа Головлевы» („Golovlevin herrasväki”) nimisessä teoksessa esiintyvää taantumuksellista tilanherraa, ulkokultaista teeskentelijää kuvaava henkilötyyppi.— 266.
- ¹¹¹ *Lieberdanit* — ironinen nimitys, joka annettiin menshevikkien johtajille Lieberille ja Danille sekä heidän kannattajilleen sen jälkeen, kun Moskovan bolshevistisen „Sotsial-Demokrat” lehden 141. numerossa elokuun 25 p:nä (syyskuun 7 p:nä) 1917 ilmestyi D. Bednyin pakina „Lieberdan”.— 266.
- ¹¹² Lenin tarkoittaa A. Bebelin puhetta, jonka hän piti lokakuun 19 p:nä 1891 Saksan sosialidemokraattien Erfurtin edustajakokouksessa.— 267.
- ¹¹³ „*Frankfurtin Lehti*” („Frankfurter Zeitung”) — saksalainen porvarillinen sanomalehti; ilmestyi Frankfurt am Mainissa vuodesta 1856 vuoteen 1943.— 268.
- ¹¹⁴ „*Vorwärts*” („Eteenpäin”) — päivälehti, Saksan sosialidemokraattien pää-äänenkannattaja; ilmestyi vuodesta 1876 W. Liebknechtin toimitamana. F. Engels kävi lehden palstoilla taistelua kaikkinaisia opportunistin ilmauksia vastaan. 1890-luvun toiselta puoliskolta lähtien, F. Engelsin kuoleman jälkeen, „Vorwärts” lehdessä julkaistiin säännöllisesti Saksan sosialidemokraattisessa puolueessa ja II Internationalessa vallassa olleiden opportunistien kirjoituksia. Ensimmäisen maailmansodan vuosina „Vorwärtsin” kanta oli sosialishovonistinen. Lokakuun Suuren sosialistisen vallankumouksen jälkeen „Vorwärts” lehti muuttui erääksi neuvostovastaisen propagandan keskuksiksi; ilmestyi Berliinissä vuoteen 1933 asti.— 268.
- ¹¹⁵ „*Zimmerwaldin vasemmisto*” — Zimmerwaldin vasemmistoryhmä; sen järjesti Lenin internationalistien ensimmäisessä konferenssissa, joka pidettiin syyskuun alussa (uutta lukua) 1915 Zimmerwaldissa (Sveitsi). Tätä konferenssia Lenin sanoi „ensimmäiseksi askeleeksi” internationalistisen sodanvastaisen liikkeen kehittämisessä. Vain Leninin johtamilla bolshevikeilla oli Zimmerwaldin vasemmistoryhmässä oikea ja loppuun saakka johdonmukainen sodanvastainen kanta. Ryhmään kuului horjuviakin internationalisteja. Heidän virheidensä arvostelua ks. V. I. Leninin kirjoituksista „Juniuksen kirjaisen johdosta”, „Itsemäärämisestä käydyin väittelyn yhteenvedoja” (Teokset, 22. osa, ss. 295—310, 311—352).— 272.
- ¹¹⁶ Lenin siteeraa F. Engelsin „Johdantoa” K. Marxin teokseen „Kansalaisista Ranskassa” (ks. K. Marx ja F. Engels. Valitut teokset kahdessa osassa, I osa, Petroskoi 1958, s. 415).— 274.
- ¹¹⁷ Ks. K. Marx. „Kansalaisista Ranskassa” (K. Marx ja F. Engels. Valitut teokset kahdessa osassa, I osa, Petroskoi 1958, s. 457).— 274.

- ¹¹⁸ „Spartakus” liitto perustettiin ensimmäisen maailmansodan aikana, tammikuun 1 p:nä 1916. Sodan alussa Saksan vasemmistolaisista sosialidemokraateista muodostui „Internationale” ryhmä, jota johtivat K. Liebknecht, R. Luxemburg, F. Mehring, C. Zetkin y.m. Tätä ryhmää alettiin myös sanoa „Spartakus” liitoksi. Spartakistit harjoittivat joukkojen keskuudessa vallankumouksellista propagandaa imperialistista sotaa vastaan, paljastivat Saksan imperialismiin anastuspolitiikan ja sosialidemokratian johtajien petturuuden. Mutta spartakistit, Saksan vasemmistolaiset, eivät päässeet vapaiksi puolimenshevistisistä virheistään teorian ja politiikan tärkeimmissä kysymyksissä. Saksan vasemmistolaisten virheitä on arvosteltu seuraavissa V. I. Leninin kirjoituksissa: „Juniuksen kirjasein johdosta” (ks. Teokset, 22. osa, ss. 295—310), „Marxilaisuuden irvikuvasta ja „imperialistisesta ekonomismista”” (ks. Teokset, 23. osa, ss. 18—69) y.m. Vuoden 1917 huhtikuussa spartakistit liittyivät keskustalaiseen Saksan riippumattomaan sosialidemokraattiseen puolueeseen säilyttäen siinä organisatorisen itsenäisyytensä. Saksan marraskuun vallankumouksen jälkeen vuonna 1918 spartakistit erosivat „riippumattomista” ja joulukuussa samana vuonna perustivat Saksan kommunistisen puolueen.— 281.
- ¹¹⁹ Ks. K. Marx ja F. Engels. Valitut teokset kahdessa osassa, I osa, Petroskoi 1958, ss. 39—41.— 285.
- ¹²⁰ Kahden uuden puolueen — „narodnikki-kommunistien” ja „vallankumouksellisten kommunistien” — eroaminen „vasemmisto”-eserrien puolueesta tapahtui „vasemmisto”-eserrien suorittaman saksalaisen lähettilään Mirbachin provokatorisen murhan ja „vasemmisto”-eserrien vuoden 1918 heinäkuun 6 ja 7 p:n kapinan jälkeen. „Nardnikki-kommunistit” tuomitsivat „vasemmisto”-eserrien neuvostovastaisen toiminnan ja muodostivat syyskuussa 1918 pidetyssä konferenssissa oman puolueensa. Marraskuussa 1918 „narodnikki-kommunistien” puolueen edustajakokous hyväksyi päätöksen puolueen lakkauttamisesta ja sen yhdistämisestä bolshevikkien kommunistiseen puolueeseen. „Vallankumoukselliset kommunistit” olivat olemassa jäsenmäärältään pienilukuisena puolueena vuoteen 1920. Lokakuussa 1920 VKP(b):n Keskuskomitea antoi puoluejärjestöille luvan ottaa VKP(b):hen entisen „vallankumouksellisten kommunistien” puolueen jäseniä.— 286.
- ¹²¹ *Heinrich Weber* — *Otto Bauer*.— 288.
- ¹²² Ks. K. Marxin L. Kugelmannille kirjoittamaa kirjettä huhtikuun 12 p:ltä 1871 (K. Marx ja F. Engels. Valitut teokset kahdessa osassa, II osa, Petroskoi 1959, s. 418).— 290.
- ¹²³ Lenin tarkoittaa heinäkuussa 1918 tapahtuneita useahkoja vastavallankumouksellisia kulakkikapinoita, joita eserrä-valkokaartilaiset järjestivät Englannin ja Ranskan imperialistien varojen turvin ja ohjeiden mukaisesti (ks. tätä osaa, s. 129).— 293.
- ¹²⁴ *Blanquillaisuus* — eräs Ranskan sosialistisen liikkeen virtaus, jonka johdossa oli Louis-Auguste Blanqui (1805—1881). Marxisin-leninismiin klassikot pitivät Blanqui’a huomattavana vallankumous-

miehenä ja sosialismin kannattajana, mutta samalla arvostelivat häntä lahkolaisuudesta ja salaliittolaismaisista toimintamenelelmistä. Blanquillaiset kiistivät luokkataistelun ja odottivat ihmiskunnan vapautuvan palkkaorjuudesta pienen intelligenttivähemmistön sala-liiton avulla eikä proletariaatin luokkataistelun tietä.— 294.

- ¹²⁵ Lenin tarkoittaa eserrien lakiehdotusta „maankäyttösuhteiden säännöstelemisestä”, „vuokramaavarannosta” y.m. kysymyksistä. Laki-ehdotus julkaistiin osittain eserrien lehdistössä lokakuussa 1917. „S. L. Maslovin lakiehdotus”, kirjoitti Lenin, „on „tilanherroja hyödyttävä” ehdotus, joka on kirjoitettu sovinnon hieromiseksi tilanherrojen kanssa, heidän pelastamistaan varten” (ks. V. I. Leninin kirjoitusta „Eserräpuolue peittämissä jälleen talonpoikia”, Teokset, 26. osa, ss. 210—215).

Helmikuun porvarillis-demokraattisen vallankumouksen kaudella suoritettujen maakomiteain jäsenten vangitsemiset olivat Väliaikaisen hallituksen vastaus talonpoikaiskapinoihin ja siihen, että talonpojat ottivat väkivaltaisesti itselleen tilanherrain maita.— 295.

- ¹²⁶ Ks. K. Marx. Theorien über den Mehrwert. Dietz Verlag, Berlin 1959, 2. Teil, S. 36 (Lisäarvoteorioita, 2. nidos, s. 36).— 302.

- ¹²⁷ Perustavaa kokousta koskevat teesit — ks. V. I. Lenin. Teokset, 26. osa, ss. 363—367.— 309.

- ¹²⁸ Kansainvälinen sosialistinen toimisto — II Internationalen toimeenpaneva elin, muodostettu Pariisin konferenssin päätöksen mukaisesti v. 1900.— 309.

- ¹²⁹ Ks. F. Engelsin kirjettä A. Bebelille, 18.—28. maaliskuuta 1875 (K. Marx ja F. Engels. Valitut teokset kahdessa osassa, II osa, Petroskoi 1959, s. 33).— 314.

- ¹³⁰ Tarkoitetaan M. Ostrogorskin kirjaa „La Démocratie et les Partis Politiques” („Demokratia ja poliittiset puolueet”); ensimmäinen painos ilmestyi v. 1903, toinen, uusintapainos, v. 1912.— 315.

- ¹³¹ Valtionvalvonnan soveltamista koskevan päätösehdotuksensa Lenin teki joulukuun 3 p:nä 1918 Puolustusneuvoston perustaman valiokunnan istunnossa käsiteltäessä kysymystä asiallisesta valvonnasta. Leninin ehdotus hyväksyttiin valiokunnan päätöksen pohjaksi.— 316.

- ¹³² Työläisosuuskuntien III edustajakokous pidettiin Moskovassa 6.—11. joulukuuta 1918. Lenin piti joulukuun 9 p:n iltaistunnossa puheen. N.s. „riippumattoman” osuustoiminnan kannattajat (t.s. menshevikit ja oikeistoeserrät, jotka käyttivät sitä lippunaan) yrittivät jarruttaa edustajakokouksen työtä, mutta heidän vastustuksestaan huolimatta työläisosuuskuntien III edustajakokous sanoutui irti porvarillisista, neuvostovastaisista „riippumattomaan” osuustoimintaan tähtäävistä pyrkimyksistä ja kannatti työväen osuustoimintajärjestöjen ja neuvostojärjestöjen täydellistä yhdistymistä ja yhteistoimintaa.— 318.

- ¹³³ Kysymys on „vasemmisto”-eserräpuolueesta eronneiden „narodnikki-kommunistien” ja „vallankumouksellisten kommunistien” puolueista.— 326.

- ¹³⁴ *Maostasojen, köyhälistökomiteain ja kommuunien I yleisvenäläinen edustajakokous* pidettiin 11.—20. joulukuuta 1918 Moskovassa Liittosen talossa. Kokoukseen osallistui 550 edustajaa. Lenin piti edustajakokouksen alkamispäivän, joulukuun 11 pn, iltaistunnossa puheen. Edustajakokouksen työ keskittyi etupäässä sosialistista maankäyttöä ja sosialistiseen maanviljelyyn siirtymiseen tähtääviä toimenpiteitä koskevan asetuksen luonnoksen laatimiseen (Yleisvenäläinen Toimeenpaneva Keskuskomitea hyväksyi asetuksen helmikuussa 1919 ja se julkaistiin „Izvestija VTsIK” lehden 34. n:ossa helmikuun 14 pnä 1919).— 328.
- ¹³⁵ „*Neuvostovirastojen hallintosääntöjen alustavan luonnoksen*” Lenin aikoi esittää Puolustusneuvoston käsiteltäväksi. Saadakseen tietää J. V. Stalinin ja J. M. Sverdlovin mielipiteen asiakirjasta hän lähetti tämän heille liittäen mukaan kirjelman, jossa sanottiin: „Pyydän lukemaan tämän Puolustusneuvostoa varten laatimani alustavan luonnoksen, näyttämään sitä tovereille ja käsittelemään sen *lauantaihin* joulukuun 14 päivään mennessä; korjausehdotukset toivoisin tehtävän kirjeellisesti *lauantaihin* mennessä.”— 340.
- ¹³⁶ Pyrkimyksenään itsevaltiuden lujan tukinon muodostaminen maaseudulla kulakistosta ministerineuvoston puheenjohtaja P. A. Stolypin ajoi läpi uuden maalain. Vuoden 1906 marraskuun 9 pn asetuksen mukaisesti jokainen talonpoika saattoi erota kyläyhteisöstä ja huu-dattaa yksityisomaisuutekseen maosuutensa, joka hänellä sitten oli oikeus myydä, pantata j.n.e., mikä aikaisemmin oli kiellettyä. Kyläyhteisö oli velvollinen antamaan yhteisöstä eroaville talonpojille maosuuden jostakin yhdestä kohdin (huuttori, lohkotila). Kulakit käyttivät hyväkseen tätä lakia ostamalla polkuhinnasta maasuuksia köyhiltä talonpojilta. Stolypinin maauidistus voimisti kapitalismin kehitystä maataloudessa, talonpoikaiston jakautumista eri kerroksiksi ja kärjisti luokkataistelua maaseudulla.— 346.
- ¹³⁷ „*Punainen Lippu*” („Die Rote Fahne”)— päivälehti, jonka K. Liebknecht ja R. Luxemburg perustivat „Spartakus” liiton pää-äänenkannattajaksi, sittemmin Saksan kommunistisen puolueen pää-äänenkannattaja. Lehti ilmestyi vuoden 1918 marraskuun 9 pstä alkaen Berliinissä ja joutui useaan otteeseen Scheidemannin—Nosken hallituksen vainotoimenpiteiden ja ilmestymiskieltojen kohteeksi. Hitlerin valtaantulon jälkeen v. 1933 lehti lakkautettiin, mutta sitä julkaistiin edelleenkin illegaalisesti. Vuonna 1935 lehden julkaiseminen siirtyi Prahaan (Tshekkoslovakiaan); vuoden 1936 lokakuusta vuoden 1939 syksyyn „Die Rote Fahne” julkaistiin Brysselissä (Belgiassa).— 351.
- ¹³⁸ „*Herätys huuto*” („Der Weckruf”)— Saksalaisen Itävallan kommunistisen puolueen pää-äänenkannattaja, ilmestyi Wienissä vuoden 1918 marraskuusta vuoden 1919 tammikuun 11 päivään.— 360.
- ¹³⁹ Ks. K. Marx. „Luokkataistelut Ranskassa vuosina 1848—1850” (K. Marx ja F. Engels. Valitut teokset kahdessa osassa, I osa, Petroskoi 1958, s. 174).— 364.
- ¹⁴⁰ *Kansantalouseluostojen II yleisvenäläinen edustajakokous* pidettiin Moskovassa toisessa Neuvostojen talossa.

Lenin piti edustajakokouksen kuudentena istuntopäivänä, joulukuun 25 p:n puheen kansainvälisestä tilanteesta ja Neuvostotasaval-
lan taloudellisista tehtävistä. Päätöksessä, jonka edustajakokous teki
Leninin alustuksen pohjalla, saatettiin voimaan yksilöllinen johto-
valta, t.s. johtajien henkilökohtainen vastuuvollisuus heidän
alaistensa tuotantolaitosten ja elimien toiminnas'ta.— 367.

- ¹⁴¹ *Kolupajev ja Razuvajev* — venäläisen satiirikon M. J. Saltykov-
Shtshedinin teoksissaan kuvaamia saaliinhimoisia kapitalistityypp-
pejä.— 372.
- ¹⁴² *Puolustusneuvosto* (Työläisten ja Talonpoikain Puolustusneuvosto)
muodostettiin Yleisvenäläisen Toimeenpanevan Keskuskomitean pää-
töksellä marraskuun 30 p:nä 1918 johtamaan koko puolustustoimintaa
rintamalla ja selustassa: armeijoiden muodostamista ja täydentä-
mistä, rintamajoukkojen muonitusta, varuste- ja asehuoltoa sekä
maan kaikkien voimavarojen saattamista liikkeelle tässä tarkoituk-
sessa. Yleisvenäläisen Toimeenpanevan Keskuskomitean päätöksessä
sanottiin, että Työläisten ja Talonpoikain Puolustusneuvosto muo-
dostetaan toteuttamaan Yleisvenäläisen Toimeenpanevan Keskus-
komitean syyskuun 2 p:nä 1918 antamaa dekreettiä, jolla koko
Neuvostotasavalta julistettiin sotaleiriksi. Puolustusneuvostolle anneti-
in tehtäväksi saattaa voimaan sotatilaa vastaava järjestys elin-
tarvikevarustelussa ja kulkulaitoksessa samoin kuin sotateollisuudes-
sakin. Puolustusneuvoston puheenjohtajaksi nimitettiin V. I. Lenin.—
373.
- ¹⁴³ „*Bednota*” („Köyhälistö”) — talonpoikia varten julkaistu päivälehti;
ilmestyi Moskovassa vuoden 1918 maaliskuun 27 p:stä vuoden 1931
tammikuun 31 päivään. Lehti perustettiin VKP(b):n KK:n päätöksen
mukaisesti „Derevenskaja Bednota”, „Derevenskaja Pravda” ja „Sol-
datskaja Pravda” („Maaseutuköyhälistö”, „Maaseudun Totuus” ja
„Sotilaan Totuus”) nimisten lehtien tilalle. Helmikuun 1 p:nä 1931
se yhdistettiin „Sotsialistitsheskoje Zemledelije” („Sosialistinen
Maanviljely”) lehden kanssa.— 379.
- ¹⁴⁴ Ottaen huomioon rintamatilanteen vaikeutumisen Permin seutuvilla
puolueen Keskuskomitea ja Puolustusneuvosto muodostivat tammi-
kuun 1 p:nä 1919 erikoisen komission, jonka tehtäväksi tuli kaupungin
menetyksen syiden tutkiminen ja rintaman ennallistaminen 3. armeij-
an kaistalla. Komissioon tulivat puolueen KK:n jäsenet J. V. Stalin
ja F. E. Dzierżyński.
V. I. Leninin sähkö oli vastaus hänen saamaansa J. V. Stalinin
ja F. E. Dzierżyńskin „Lyhyeen alustavaan selostukseen Permin
menetyksen syiden tutkimisen edistymisestä”. Selostuksessa ilmoit-
ettiin toimenpiteistä, joita komissio oli suunnitellut 3. armeijan
rintaman ennallistamiseksi. Puolueen Keskuskomitean ja Puolus-
tusneuvoston toimenpiteiden seurauksena oli Itärintaman lujittumi-
nen vasemmalla siivellä, jossa 3. armeijalla oli puolustusasemansa.
Jo vuoden 1919 tammikuun jälkipuoliskolla 3. armeijan joukot ryh-
tyivät rintaman eri kohdissa hyökkäystoimiin. Helmikuussa 1919
3. armeija, joka oli tällä välin päässyt jälleen taistelukuntoon, yhtyi
Itärintaman joukkojen yleiseen hyökkäykseen.— 383.

- ¹⁴⁵ *Yleisvenäläisen Toimeenpanevan Keskuskomitean, Moskovan Neuvoston ja Ammatiliittojen yleisvenäläisen edustajakokouksen yhteinen istunto* pidettiin tammikuun 17 p:nä 1919 ja siinä käsiteltävänä kysymyksenä oli vaikea elintarviketilanne. Istunto pidettiin Suuressa teatterissa. Lenin esiintyi Yleisvenäläisen Toimeenpanevan Keskuskomitean kommunistiryhmän alustajana. Yhteisessä istunnossa hyväksyttiin yksimielisesti elintarvikepoliittikan peruskohtia koskeva päätösehdotus, jonka Lenin esitti ryhmän nimissä.— 384.
- ¹⁴⁶ Vuonna 1861 Venäjällä lakkautettiin maaorjuus.— 386.
- ¹⁴⁷ Kysymyksessä ovat Moskovan Neuvoston elokuun 24 p:nä 1918 ja Pietarin Neuvoston saman vuoden syyskuun 5 p:nä tekemä päätös, joiden mukaisesti Moskovan ja Pietarin työläiset ja toimihenkilöt oikeutettiin vaikean elintarviketilanteen vuoksi kuljettamaan 1½ puuta elintarvikkeita vain omaa käyttöönsä varten. Mainittujen päätösten voimassaoloaikaa jatkettiin Kansankomissaarien Neuvoston päätöksellä lokakuun 1 päivään 1918.— 389.
- ¹⁴⁸ *Kerenskin rahaksi* sanottiin seteleitä, joita Kerenskin johtama porvarillinen Väliaikainen hallitus laski liikkeelle kesällä 1917.— 393.
- ¹⁴⁹ *VKP(b):n Moskovan kaupunkijärjestön konferenssi* kokoontui tammikuun 18 p:nä 1919 käsittelemään neuvostovaltan keskus- ja piirieliemien keskinäissuhteita koskevaa kysymystä. Konferenssissa Lenin arvosteli jyrkästi Ignatovin johtaman edustajaryhmän puoluevastaista päätöslauselmaehdotusta. Ignatov oli myöhemmin, vuosina 1920 ja 1921, „työväenoppositiolle” läheisen oppositioryhmän johtomies. Puoluekonferenssi torjui päättäväisesti Ignatovin ryhmän puoluevastaiset, hajottavat ehdotukset.— 399.
- ¹⁵⁰ *Internationalistiotettajien II yleisvenäläinen edustajakokous* pidettiin Moskovassa 12—19. tammikuuta 1919. Edustajakokouksessa tehtiin useita alustuksia yhtenäistyökoulun järjestämistä ja valistustyöntekijäin yhdistymistä koskevista kysymyksistä. Edustajakokouksen hyväksymässä päätöslauselmassa katsottiin tarpeelliseksi perustaa valistuksen ja sosialistisen kulttuurin alalla toimivien työntekijäin liitto. Lenin piti edustajakokouksessa tammikuun 18 p:nä 1919 tervehdyspaneun Kansankomissaarien Neuvoston nimissä.— 401.
- ¹⁵¹ Sosialistipetturien Ebertin ja Scheidemannin johtaman hallituksen toimeksiannosta Saksan valkokaartilaiset murhasivat tammikuun 15 p:nä 1919 petomaisesti K. Liebknechtin ja R. Luxemburgin. Tämän johdosta VKP(b):n KK teki päätöksen joukkomittaisten vastalausemielenosoitusten ja -kokousten järjestämisestä kaikkialla. Lenin piti mielenosoittajille puheen Moskovan Neuvoston talon parvekkeelta.— 405.
- ¹⁵² *Ammatiliittojen II yleisvenäläinen edustajakokous* pidettiin Moskovassa Liittojen talossa 16.—25. tammikuuta 1919. Edustajakokoukseen osallistui 648 päätösvaltaista edustajaa, joista 449 oli kommunisteja ja heidän kannattajiaan; muut edustajat olivat „vasemmistolaisia” eserriä, internationalisti-menshevikkejä ja bundilaisia. Edustaja-

kokouksen kolmannessa täysistunnossa illalla tammikuun 20 p:nä 1919 Lenin käytti puheenvuoron päiväjärjestyksen keskeisimmästä kysymyksestä — ammattiliittojen tehtävistä.— 406.

¹⁵³ Ks. K. Marx ja F. Engels. „Pyhä perhe”. MEGA, I Abteilung, Bd. III, S. 253.— 413.

¹⁵⁴ „Die Freiheit” („Vapaus”) — päivälehti, Saksan keskustalaisen Riipumattoman sosialidemokraattisen puolueen äänenkannattaja; ilmestyi Berliinissä vuoden 1918 marraskuusta vuoden 1922 lokakuuhun.— 428.

¹⁵⁵ Lenin tarkoittaa Pietarissa heinäkuun 3 ja 4 (16 ja 17 u. l.) p:nä 1917 ollutta mielenosoitusta, joka ilmensi syvää poliittista kriisiä Venäjällä. Heinäkuun 3 (16) p:nä Viipurinpuolella puhkesi alkuvoimaisesti mielenosoituskulkueita Väliaikaista hallitusta vastaan. Ensimmäisenä lähti liikkeelle 1. konekiväärirykmentti. Siihen yhtyi muita sotilasosastoja ja tehtaiden työläisiä. Mielenosoitus uhkasi muodostua aseelliseksi esiintymiseksi Väliaikaista hallitusta vastaan.

Bolshevikkipuolue vastusti sillä hetkellä aseellisia esiintymisiä, sillä se katsoi, ettei vallankumouskriisi ollut vielä kehittynyt kyllin pitkälle eivätkä armeija ja maaseutu olleet valmiita tukemaan pääkaupungin kapinaa. Heinäkuun 3 (16) p:nä klo 4 i. p. kokoontuneessa VSDTP:n KK:n, Pietarin komitean ja Sotilasjärjestön yhteisessä istunnossa päätettiin pidättäytyä esiintymisestä. Samanlaisen päätöksen teki myös Pietarin toinen yleiskaupunkilainen bolshevikkikonferenssi, joka oli parhaillaan koolla. Konferenssin edustajat lähtivät tehtäisiin ja eri puolille kaupunkia estääkseen joukkoesiintymiset. Mutta ne kuitenkin alkoivat eikä niiden estämiseen ollut mitään mahdollisuuksia.

Ottaen huomioon joukkojen mielialan Keskuskomitea, Pietarin komitea ja Sotilasjärjestö päättivät myöhään illalla heinäkuun 3 (16) p:nä osallistua mielenosoitukseen saadakseen sen sujumaan rauhallisesti ja järjestyneesti. Leniniä ei ollut silloin Pietarissa. Saatuaan tiedon tapahtumista hän saapui Pietariin heinäkuun 4 (17) p:n aamulla. Saman päivän mielenosoitukseen osallistui yli 500.000 henkeä. Sen perustunnuksia oli bolshevikkien tunnus „Kaikki valta Neuvostoille!”

Rauhanomaisesti mieltään osoittavia työläisiä ja sotilaita vastaan lähetettiin menshevistis-eserräläisen Toimeenpanevan Keskuskomitean tietien ja suostumuksesta junkkarikoululaisista ja upseereista muodostettuja osastoja. Nämä avasivat tulen mielenosoittajia kohti. Rintamalta kutsuttiin vastavallankumouksellisia sotilasosastoja vallankumousliikkeen tukahduttamiseksi.

Heinäkuun 5 (18) p:n vastaisena yönä bolshevikkien KK teki päätöksen mielenosoituksen keskeyttämisestä. Lenin saapui yömyöhällä „Pravdan” toimitukseen silmäilläkseen läpi lehden seuraavan päivän numeron. Puolta tuntia myöhemmin, kun Lenin oli lähtenyt pois, junkkarikoululais- ja kasakkaosasto hävitti toimituksen. Menshevikit ja eserrät olivat tosiasiallisesti vastavallankumouksellisen riehunnan osanottajia ja auttajia. Hajotettuaan verisesti mielenosoituksen he kävivät yhdessä porvariston kanssa bolshevikkipuolueen kimppuun. Väliaikaisen hallituksen määräyksestä lakkautettiin bolshevikkien

lehdet „Pravda”, „Soldatskaja Pravda” y.m. Alkoivat joukkovangittamisesta, kotitarkastukset ja hävitykset. Pietarin varuskunnan vallankumoukselliset joukko-osastot lähetettiin pääkaupungista rintamalle.

Heinäkuun päivien jälkeen valta siirtyi maassa kokonaan vastavallankumoukselliselle Väliaikaiselle hallitukselle. Neuvostot muuttuivat sen voimattomiksi lisäkkeiksi. Kaksoisvallasta tuli loppu. Vallankumouksen rauhallisen kehityksen kausi oli päättynyt. Bolševikkien oli nyt ryhdyttävä valmistelemaan aseellista kapinaa Väliaikaisen hallituksen kukistamiseksi ja Neuvostovallan pystyttämiseksi.— 429.

- ¹⁵⁶ Lenin tarkoittaa työläisbolševikki I. A. Voinovin petomaista murhaa, jonka junkkarikoululaiset suorittivat heinäkuun 6 (19) p:nä 1917 hävitettyään „Pravda” lehden toimituksen Pietarissa. I. A. Voinov osallistui „Listok „Pravdy” ” nimisen lisälehdien julkaisutyöhön heinäkuun päivinä ja murhattiin mainitun „Listokin” levittämisen vuoksi Shpalernaja-kadulla (nykyisin Voinovinkatu).— 429.
- ¹⁵⁷ Ukrainan työläiset ja talonpojat nousivat vuoden 1918 marras-— joulukuussa kapinaan saksalaismiehittäjiä ja heidän käskyläistään hetmanni Skoropadskia vastaan. Joulukuun 14 p:nä hetmanni Skoropadski pakeni Kievestä. Tammikuun 3 p:nä 1919 Punainen Armeija valtasi Harkovin ja helmikuun 5 p:nä Ukrainan pääkaupungin Kievin.— 433.
- ¹⁵⁸ Kyseinen kirje lähetettiin Leninin toimeksiannosta Elintarvikeasiain ja Finanssiasiain kansankomissariaateille sekä Korkeimmalle Kansantalousneuvostolle. Osuuskuntia ja kulutuskommuuneja koskeva kysymys oli esillä Kansankomissaarien Neuvostossa tammikuun 28 p:nä 1919.— 437.
- ¹⁵⁹ *Ufan kuvernementin vallankumouskomitealle lähetetty sähkö* oli vastaus kyselyyn, miten oli suhtauduttava Bashkirian porvarillis-nationalistisen hallituksen edustajaan Halikoviin, joka oli saapunut kuvernementin vallankumouskomiteaan neuvottelutarkoituksessa. Halikov herätti kysymyksen Neuvostovaltaa vastaan toimineiden bashkiirien armahtamisesta ja ilmoitti bashkiirijoukkojen siirtyvän Punaisen Armeijan puolelle.
- Ufan kuvernementin vallankumouskomitean sähkeen lopussa on Leninin käsialalla tehty merkintä „*Stalinille*” ja ensimmäisellä sivulla J. V. Stalinin merkintä „Neuvoteltava Iljitshin kanssa (*myönteisesti*)”.
- Ufan kuvernementin vallankumouskomitealle osoitetun sähkeen alkuosan on kirjoittanut J. V. Stalin ja loppuosan, alkaen sanoista „Tämän ohella on”, V. I. Lenin.— 439.
- ¹⁶⁰ Kyseisen radiosähkeen, joka on Leninin laatima, allekirjoitti Ulkoasiain kansankomissaari G. V. Tshitsherin, ja se lähetettiin Saksan ulkoasiain ministeriölle vastaukseksi tämän helmikuun 19 p:nä 1919 välittämään sosialistisovittelijain Bernin-konferenssin pyyntöön maahantuloluvan myöntämisestä mainitun konferenssin nimittämälle erikoisvaliokunnalle. Valiokuntaan nimitettiin F. Adler, K. Kautsky, R. Hilferding ja muita sosialistiluopioita. „Bernin ylhäisten reviisorien” (*Lenin*) saapumisesta Venäjälle ei kuitenkaan tullut mitään.

- Miten Lenin arvosteli Bernin konferenssia, ks. „Teesejä ja alustusta porvarillisesta demokratiasta ja proletariaatin diktatuurista” (tämä osa, ss. 461—464).— 440.
- ¹⁶¹ Kyseinen päätösehdotus otettiin pohjaksi päätöstä varten, jonka Yleisvenäläinen Toimeenpaneva Keskuskomitea hyväksyi yksimielisesti helmikuun 26 pnä 1919.— 441.
- ¹⁶² Tarkoitetaan kysymystä, jonka Lenin herätti tammikuun 30 pnä 1919 Kansankomissaarien Neuvoston istunnossa Neuvostotasavallan kirjastolaitoksen tilasta. Leninin kirjoittamassa Kansankomissaarien Neuvoston päätöksessä Valistusasiain kansankomissariaatti velvoitettiin saattamaan kuukausittain julkisuuteen ja toimittamaan Kansankomissaarien Neuvostolle kirjastojen ja lukusalien määrän lisääntymistä ja kirjallisuuden levityksen laajenemista koskevat lyhyet asiatiedot.— 445.
- ¹⁶³ *Kommunistisen Internationalen I kongressi* pidettiin Moskovassa 2.—6. maaliskuuta 1919. Siihen osallistui kolmestakymmenestä eri maasta 52 edustajaa, joista päätösvaltaisia oli 34 ja neuvottelevia 18. VKP(b):n valtuuskuntaan kuuluivat V. I. Lenin, J. V. Stalin, V. V. Vorovski, G. V. Tshitsherin y.m.
- Kongressin päiväjärjestyksen tärkeimmän kysymyksen — porvarillinen demokratia ja proletariaatin diktatuuri — alusti Lenin päiväistunnossa maaliskuun 4 pnä 1919. Kongressi hyväksyi keskustelulta Leninin esittämät teesit ja antoi Kominternin Toimeenpanevan komitean toimikunnan tehtäväksi huolehtia niiden mahdollisimman laajasta tunnetuksi tekemisestä sekä vahvisti teesien lisäksi Leninin ehdottaman päätöslauselman (ks. tätä osaa, s. 469). Lenin oli kirjoittanut teesit venäjäksi, ja ne käännettiin sitten saksaksi. Kongressissa Lenin piti kaikki puheensa saksaksi.
- Leninin ehdotuksesta hyväksyttiin yksimielisesti päätös Zimmerwaldin yhdistyksen lakkauttamisesta. I kongressi vahvisti Kommunistisen Internationalen periaateohjelman, koko maailman proletariaatille osoitetun manifestin ja useita ponsilausemia ja päätöksiä. Kongressi päätti muodostaa kaksi johtoelintä: Toimeenpanevan komitean ja sen valitseman viisihenkisen toimikunnan.— 447.
- ¹⁶⁴ *Shop Stewards Committees* (tehtaanvanhinten komiteat) olivat valinnallisia työväenjärjestöjä, joita oli monilla tuotannonaloilla Englannissa ensimmäisen maailmansodan ajoista lähtien. Lokakuun Suuren sosialistisen vallankumouksen voiton jälkeen, Neuvostovaltaa vastaan alkaneen ulkomaiden sotilaallisen intervention kaudella tehtaanvanhinten komiteat toimivat aktiivisesti Neuvosto-Venäjän tukemiseksi. Monet tehtaanvanhinten komiteain toimihenkilöt (W. Gallacher y.m.) liittyivät Englannin kommunistiseen puolueeseen.— 450.
- ¹⁶⁵ *Bernin Internationaleksi* eli *keltaiseksi Internationaleksi* sanottiin sosialishovinististen ja keskustalaispuolueiden yhteenliittymää, joka perustettiin helmikuussa 1919 kokoontuneessa Bernin konferenssissa II Internationalen henkiinherättämistarkoituksessa.— 451.
- ¹⁶⁶ Ks. F. Engelsin kirjoittamaa K. Marxin „Kansalaisista Ranskassa” nimisen teoksen johdantoa (K. Marx ja F. Engels. Valitut teokset kahdessa osassa, I osa, Petroskoi 1958, ss. 423—424).— 452.

- ¹⁶⁷ Ks. K. Marx. „Kansalaissota Ranskassa” (K. Marx ja F. Engels. Valitut teokset kahdessa osassa, I osa, Petroskoi 1958, s. 458).— 453.
- ¹⁶⁸ Lenin tarkoittaa VKP(b):n VII edustajainkokouksen hyväksymää päättöslauseelmaa puolueen nimen ja ohjelman muuttamisesta (ks. Teokset, 27. osa, ss. 124—125).— 462.
- ¹⁶⁹ „Gazeta Petshatnikov” („Kirjaltajain Lehti”) — Moskovan kirjapainotyöläisten ammattiyhdistyksen julkaisu, joka oli siihen aikaan menshevikkien vaikutuksen alainen; alkoi ilmestyä joulukuun 8 p:nä 1918; lakkautettiin maaliskuussa 1919.— 464.
- ¹⁷⁰ Lenin tarkoittaa R. Luxemburgin artikkelia „Der Anfang” („Alku”), joka ilmestyi „Die Rote Fahne” („Punainen Lippu”) lehden 3. n:ossa marraskuun 18 p:nä 1918.— 466.
- ¹⁷¹ „L’Humanité” („Ihmiskunta”) — päivälehti, jonka J. Jaurès perusti v. 1904 Ranskan sosialistisen puolueen äänenkannattajaksi. Ensimmäisen maailmansodan aikana lehti oli Ranskan sosialistisen puolueen äärioikeiston käsissä ja sen kanta oli sosialishovinitinen. Pian sen jälkeen, kun sosialistinen puolue jakautui kahtia Tours’in kongressissa (joulukuu 1920) ja perustettiin Ranskan kommunistinen puolue, lehdestä tuli viimeksi mainitun äänenkannattaja. Se ilmestyy nykyään Pariisissa Kommunistisen puolueen pää-äänenkannattajana. Lenin puhuu artikkelista, joka ilmestyi „L’Humanitén” 5384. n:ossa tammikuun 13 p:nä 1919 otsikoituna „Le meeting de la Fédération de la Scine” („Seinen federaation joukkokokous”).— 474.
- ¹⁷² „Avanti!” („Eteenpäin!”) — päivälehti, Italian sosialistisen puolueen pää-äänenkannattaja; perustettiin joulukuussa 1896. Ensimmäisen maailmansodan vuosina lehti oli epäjohdonmukaisesti internationalismin kannalla katkaisematta yhteyksiään reformisteihin. Lehti ilmestyy nykyisinkin. Leninin mainitsema Cavriagosta lähetetty lehtiutinen „Vita del partito” („Puolue-elämää”) ilmestyi „Avanti!” lehden 12. n:ossa tammikuun 12 p:nä 1919.— 476.
- ¹⁷³ *Poshehonje* — tsaarivallan aikaisen Venäjän ujestikaupunki. M. J. Saltykov-Shtshedrinin „Посехонская старина” („Poshehonjen muinaisuus”) nimisen teoksen ilmestyttyä Poshehonje sanaa alettiin käyttää yleensä tarkoittamaan takapajuista syrjäseutua.— 476.
- ¹⁷⁴ Maaliskuun 8 p:nä 1919 Kansankomissaarien Neuvoston istunnossa oli esillä Valtionvalvontaa koskeva dekreettiluonnos ja hyväksyttiin Leninin ehdotuksesta päätös, johon tulivat kaikki ne tärkeimmät kohdat, jotka ovat nyt julkaistussa Stalinille osoitetussa kirjelapussa. Nämä kohdat sisältyivät Valtionvalvontaa koskevaan dekreettiluonnokseen, jonka J. V. Stalin esitti Kansankomissaarien Neuvoston käsiteltäväksi huhtikuun 3 p:nä 1919. Yleisvenäläinen Toimeenpaneva Keskuskomitea vahvisti dekreetin huhtikuun 9 p:nä 1919. Dekreetin allekirjoittivat V. I. Lenin, M. I. Kalinin ja J. V. Stalin, ja se saatettiin julkisuuteen huhtikuun 12 p:nä 1919.— 480.